

*Біловус Л. І., д-р іст. наук, професор;
Яблонська Н. М., канд. філол. наук,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль*

ЕЛЕКТРОННА БІБЛІОТЕКА ЯК НОВА БІБЛІОГРАФІЧНА РЕАЛЬНІСТЬ: ОКРЕМІ ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

Духовне життя людини і суспільства дедалі більше привертає до себе увагу вчених, які представляють різні гуманітарні напрями. В загальному спектрі наук чільне місце посіли соціальні науки, які заявили про себе як про перспективну галузь наукового знання. Соціально-гуманітарні науки являють собою цикл наукових дисциплін, що вивчають суспільні явища. Вони спрямовані на вивчення людини у сфері розумової, моральної, духовної, суспільної та культурної діяльності. Німецький філософ-екзистенціаліст Карл Ясперс зазначав, що «людина завжди більша, ніж те, що вона знає про себе. Вона проривається через пасивні тотожні кола, які постійно виникають, і від її активності залежить продовження руху до невідомої мети. Немає людського буття без поділу, але людина не може зупинитися на досягнутому. Як вона долає себе, так вона проникає в себе» [3].

Особливий інтерес для соціально-гуманітарного пізнання становить дослідження електронної бібліотеки, адже її еволюція тісно пов'язана як з еволюцією суспільства, так і з життям та діяльністю окремих людей. Змінюючись разом із суспільством, бібліотеки також отримують нові вектори розвитку, виконуючи нові, зовсім інші функції. Сучасні трансформаційні тенденції передбачають зміну характеру бібліотек – як українських, так і зарубіжних. Проте в основі розвитку бібліотеки головна роль відводиться особистості – яку роль вона гратиме як у житті окремої людини, так і всього суспільства.

Об'єктом соціально-гуманітарного пізнання виступає сукупність соціальних феноменів: соціальні відносини й функціонування соціальних інститутів, соціальні дії та взаємодії людей і їх результати, представлені у пам'ятках матеріальної та духовної культури, подіях і історичних фактах. Так само, як і об'єкти інших наук, суспільство існує незалежно від волі та свідомості людей.

Роль бібліотеки у суспільстві завжди визначалася тим, що вона не лише змінювала свідомість людини, а й формувала її. Незгасаючий інтерес до бібліотеки як культурного феномену з боку не тільки бібліотекознавців, а й філософів, культурологів, істориків, та фахівців інших наукових дисциплін зумовлений тим, що бібліотека як універсальне сховище культурної пам'яті протягом багатьох століть активно супроводжує людське життя. Зберігаючи багатовікову культурну спадщину людства, вона вбирає у собі різноманітні знання та ціннісні орієнтації, що складаються століттями. У процесі суспільного розвитку в умовах бібліотеки відбувається передача від покоління до покоління цих знань та орієнтацій, вира-

жених у складноорганізованих надбіологічних програмах, що регулюють соціальне життя. Людина засвоює їх у процесі зіткнення з інформаційним ресурсом, накопиченим бібліотекою. У процесі життєдіяльності людини відбувається накопичення нових знань, які, зі свого боку, також вбирає бібліотека, і в такий спосіб здійснюється її безперервне функціонування і розвиток.

Розглядаючи електронну бібліотеку як нову бібліографічну реальність, спочатку доцільно розкрити сутність визначення реальності. В історії філософії поняття реальності відрізнялися від дійсності, оскільки переважно реальність інтерпретувалася як буття чогось істотного в цій речі, як буття її самої, водночас дійсність розумілася як наявність усього суттєвого і несуттєвого в цій речі. Відповідно під поняттям «нова бібліореальність» мають на увазі розвиток бібліотечної справи на певному етапі становлення суспільства. Отже, нова бібліографічна реальність передбачає становлення нового типу бібліотеки та є явищем української культури. Відкритий ресурс та сучасне технічне оснащення дають змогу таким установам відігравати роль потужних культурно-інформаційних центрів. У цих центрах за умов цифрової культури успішно втілюються культурні та просвітницькі проекти різного масштабу.

Нова бібліореальність також передбачає мобільність, гнучкість сучасної бібліотеки, її здатність трансформуватися, адаптуючись до різних змін та обставин. Так, наприклад, останнім часом актуалізується проблема, пов'язана з відсутністю у користувача можливості безпосереднього відвідування бібліотечної установи. Для такої людини важливим аспектом є можливість діалогу зі співробітником бібліотеки, наявність змістовного інтернет-порталу закладу, що об'єктивно відображає його діяльність. Водночас, практика роботи сучасних бібліотек показує, що користувачі все частіше звертаються до електронних документів. Відповідно, все частіше виникає питання: чи не витіснить електронний ресурс друковані носії інформації?

Нова бібліотека за своєю суттю – це культурно-освітній, науково-освітній та інформаційно-аналітичний центр, де гармонійно поєднані інноваційні і традиційні технології для комфортного та ефективного обслуговування найрізноманітнішої цільової аудиторії. Водночас бібліотечна діяльність останнім часом зазнала серйозних змін під впливом цифрових технологій, що пов'язано з використанням електронних ресурсів, представлених у вигляді цифрових копій документів. Серед останніх тенденцій у віртуальних бібліотеках виділяються багатоформатні медіа-середовища, персональні пристрої для читання, універсальні пошукові системи та багато інших. Багатоформатне медіасередовище надає можливість вибору книг і документів будь-якого типу залежно від цілісності віртуальних фондів бібліотеки.

Сучасний користувач бібліотеки має можливість попрацювати з інформацією на різних пристроях – ноутбуках, ридерах, планшетах, смартфонах та інших носіях. Універсальна система пошуку дає змогу ефективно знаходити необхідну інформацію, а завдяки вдосконаленню та оптимізації пошукової системи всередині інтернет-порталів електронних бібліотек значно розширювати пошуковий діапазон.

Модифікація способу життя людини, яка стає все більш мобільною, рух, зміна стають головними цінностями нового стану культури, що одержав назву «постмодерн». Постмодерн віддзеркалює подібні за своєю структурою явища у світовому суспільному житті й культурі другої половини ХХ століття та початку ХХІ століття. У науковій діяльності він трактується як принцип еволюціонізму, що полягає в еволюції культури від нижчих форм до вищих, від варварства до цивілізації.

У системі філософського знання постмодернізм виявляється у науці, що характеризується широким міждисциплінарним підходом та комплексним застосуванням у професійній діяльності теорії та практики, отриманої внаслідок взаємозв'язку двох і більше наукових дисциплін. Так відбувається збагачення цих дисциплін новими принципами дослідження.

Список використаних джерел

1. Хрущ С. Інноваційний медіапростір сучасної бібліотеки: аксіологічні орієнтири функціонування. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2022. № 9. С. 70–78.
2. Ярема І. Бібліотека нового покоління та її роль як соціального інституту в інформаційну добу. *Вісник Книжкової палати*. 2021. № 10. С. 26–30.
3. Ясперс К. Духовна ситуація часу. *Зарубіжна філософія ХХ століття. Книга 6*: 1993. С. 100–114.
4. Freyberg L., Wolf S. Dienstleistungen einer SmART Library – Anwendungspotentiale von Augmented Reality in Bibliotheken. *Medienproduktion – Online-Zeitschrift für Wissenschaft und Praxis*. 2016. № 9. P. 11–15.

